

expedice speculum

Putování za záhadami a zajímavostmi regionu „Zrcadla“

Středověký monument Templštýn

Současná situace na zřícenině je značně nepřehledná, především kvůli velkému množství sesutého zdiva. Přesto je možné v hrubých rysech rozpoznat původní dispozici hradu.

Nejstarší částí je hradní jádro. Nachází se na vyvýšeném místě uprostřed areálu zříceniny. Vnitřní zástavba jádra je ohraničena mohutnou plášťovou zdí. Její výška bývala až 12 m, šířka kolem 3 m. V půdorysu má tvar čtvrtkruhu o poloměru asi 25 m. Tato zeď byla základním obranným prvkem. Chybí hradní věž, čímž se Templštýn odlišuje od běžných hradů u nás. Předpokládá se, že byl vystavěn podle vzorů z ciziny, což u templářů nepřekvapí.

V dalším vývoji hradu bylo jádro obklopeno vnější obalovou zdí, na některých místech zdvojenou. Do vzniklého prostoru (parkánu) byly vestavěny dvě hospodářské a obytné budovy. Na jižní straně parkánu dvoupatrový palác, v severní části také dvoupatrová obytná a hospodářská budova.

Jižní palác je poměrně honosná dvoupatrová budova. V horním patře jsou dodnes vidět velká okna a zbytky krbu, ve své době atributy nejvyššího komfortu bydlení ve stinných a studených zdech gotického hradu. V přízemí byla pravděpodobně hradní kaple. Jestli byla tato stavba vlastním správ-

Pohled na zbytky hradního jádra a jižního paláce

ním centrem jamolické komendy, nebo ji vystavěli až následní vlastníci hradu, nelze zatím zjistit.

V severní části parkánového prostoru je vestavěna užitková dvoupatrová stavba, přimknuta k vnější obvodové zdi. Přízemí asi sloužilo k hospodářským účelům, mohly zde být i stáje pro koně. V horním patře byly patrně obytné místnosti.

V severozápadní části zříceniny se také nachází studna, prý původně 500 loket hluboká (1 loket = 0,59 m), která ještě v roce 1883 měla 14 m hloubky. Na rozkaz knížecího ředitelství velkostatku byla ale zasypána. V posledních letech byla studna

kýmsi opět prohloubena.

Ke studni se váže pověst, že v určité hloubce byly upevněny dveře k tajné chodbě, vedoucí prý až do Hrubšického zámku. Jiná legenda se zmiňuje o zlatém pokladu templářů, ukrytém na dně.

Nejnápadnějším stavebním prvkem celé zříceniny je mohutná štítová zeď. Při tloušťce přes 5 m dosahuje výšky až 10 m. Byla vystavěna až v polovině 15. století, tedy asi 150 let po dostavbě jádra. Jejím smyslem byla dodatečná ochrana hradu před účinky zdokonalující se vojenské techniky - dělostřelby. Štítová zeď nebyla nikdy dokončena. V nedostavěném prostoru mezi horní a dolní částí měla být věž ze vstupní bránou a padacími mosty přes příkopy. Pro orientaci v hradním areálu je lépe nahlédnout do mapky.

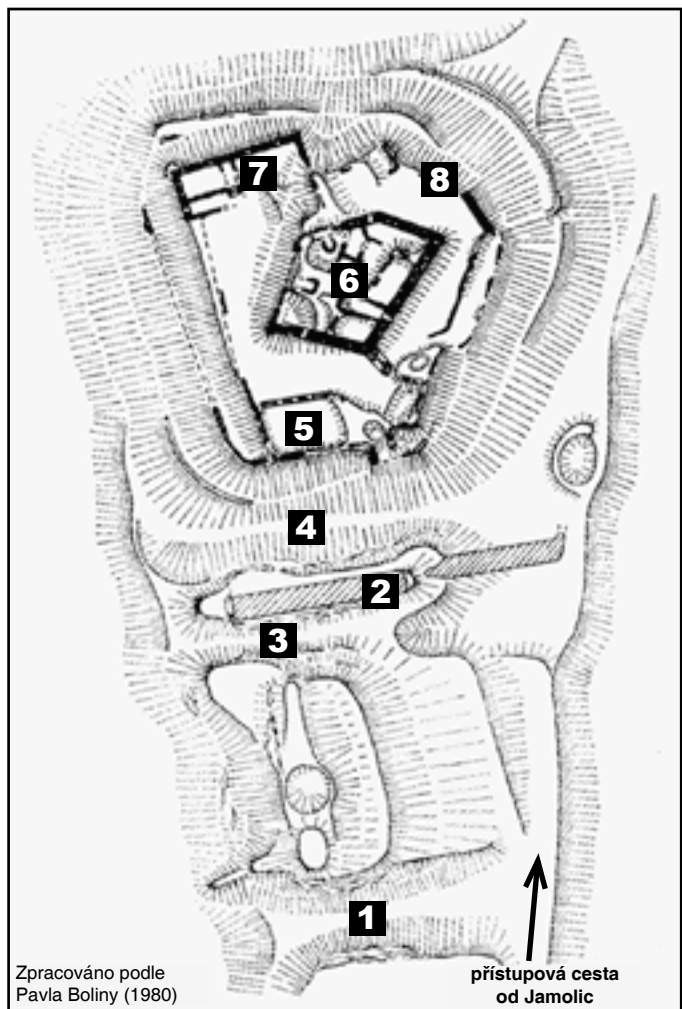
Jak jsme uvedli v minulém Zrcadle, hrad Templštýn zbudovali někdy mezi léty 1281-1298 templáři jako sídlo své komendy. V té době patřil mezi největší a nejpevnější kamenné hradě v širokém okolí. Stavitelům však bylo dopřáno jen krátkého pobytu za zdmi hradu. V roce 1312 byl řád za dramatických okolností zrušen, jeho rozsáhlé majetky propadly panovníkovi, v našich zemích Janu Lucemburskému. Zkonfiskovaný hrad byl v zápětí

prodán Bertholdovi Pirknerovi z Pirkenštejna, bohatému kutnohorskému kovkopu a měšťanu.

Jeho synové Václav a Oldřich prodali roku 1349 tento majetek Přibíkovi ze Šelenberka. Od jeho synů Jana a Drslava přešel hrad roku 1379 na Jindřicha z Lipé. Takto se Templštýn dostal do držení tohoto vlivného panského rodu. Náš hrad se tím stává sídlem dědičných maršálků království českého.

V roce 1397 byl Templštýn krátce v zeměpanském držení, kdy se jako jeho správce uvádí Markvart z Pechtic. Tato epizoda jistě souvisí s neklidnou dobou bojů moravských markrabat Prokopa a Jošta, kdy Jindřich z Lipé na krátko upadl do nemilosti zeměpána. Přibližně do poloviny 15. století spadá snaha o zvýšení obranyschopnosti hradu výstavbou mohutné štítové zdi.

Roku 1439 byl ustanoven správcem hradu rytíř Václav z Tulešic, dvorský sudí pánů z Lipé. Asi současně se stává sídlem tohoto rodu hrad moravskokrumslovský. V majetku pánů z Lipé byl Templštýn ještě roku 1446. Později přechází hrad i s okolními obcemi do držení Osovských z Doubravice. Po roce 1482 se majetek znovu vrací do rukou pánů z Lipé na Krumlově, již ale nikoliv jako rodové sídlo.

Zpracováno podle Pavla Boliny (1980)

přístupová cesta od Jamolic

Schema hradní zříceniny. 1 - přední příkop, 2 - štítová zeď, 3,4 - příkopy u štítové zdi, 5 - jižní palác, 6 - jádro s plášťovou zdí, 7 - severní hospodářská budova, 8 - zbytky vnější obvodové zdi

Traduje se, že hrad Templštýn nebyl nikdy dobyt. I když takový pevný hrad k dobývání nelákal, nejménou byl zachráněn politickými „schopnostmi“ svých pánů, především schopností včas odhadnout budoucího vítěze.

Svému osudu nakonec přece neunikl. Kdy a za jakých okolností byl hrad opuštěn je záhadou.

Archeologické nálezy na zřícenině prozrazují, že jeho konec byl spojen s mohutným požárem (silná vrstva popela, ohořelé kusy trámů a železných předmětů). Nález kamene s vytesaným letopočtem 1552 může svědčit o době, kdy na hradě ještě probíhaly stavební aktivity. Nedlouho poté veškerý ruch na hradní ostrožně zcela utichl a nebyl již obnoven.

Samotný požár asi nebyl příčinou konečného zániku Templštýna. Je třeba se ptát, proč nebyl obnoven. Příčinou byly společenské změny nové epochy. Renesanční vrchnost omrzelo bydlení v studených kamenných hradech na nepřístupných kopcích. Novým potřebám pánů z Lipé lépe vyhověl hrad v Krumlově, záhy přebudovaný na honosný renesanční zámek. Byl prostorný, pohodlný, reprezentativní, jak žádala doba a byl součástí města, s čilým obchodním a společenským ruchem.

Napsali Bronislav a Eva Grunovi
Petrovice u M. Krumlova

Profil mohutné štítové zdi

Záhadami opředená hradní studna.